

Nr 202.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1940 kl. 2.30 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anordnande av vissa farleder jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I proposition nr 2 angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 hade Kungl. Maj:t (punkt 3, bilaga 10 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över handelsärenden) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till anordnande av en farled från Östersjön till Flintrännan m. m. beräkna ett reservationsanslag av 2,125,000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i proposition nr 182, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden, föreslagit riksdagen att till anordnande av vissa farleder å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 19,000,000 kronor.

Vidare har uti en inom andra kammaren av herr J. Onsjö väckt motion (nr 252) hemställts, att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts framställning i proposition nr 182 å 15,000,000 kronor för iordningställande av den s. k. Falsterboleden.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sin framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

Farleden från Östersjön till Flintrännan (Falsterboleden).

I skrivelse den 13 november 1939 framhöll *lotsstyrelsen*, att, då sjöfarten mellan Östersjön och Öresund förbi Falsterbo rev upp till Flintrännan till följd av avsaknaden av en tillräckligt djup och inom territorialvattnet belägen, tryggad farled iråkat svårigheter till men för vår folkförsörjning, det måste anses vara ett statsintresse av stor betydelse att där förbättra sjöfartens framkomstmöjligheter. Såsom en första åtgärd borde undersökas olika möjligheter att på betryggande läge inom svenskt territorialvatten få till stånd en farled förbi Falsterbo upp till Flintrännan med till att börja med ungefär samma djup som farleden i Flintrännan, förslagsvis 7.3 meter vid medelvattenstånd. Enligt tillgängliga uppgifter per den 20 november 1938 funnes i den svenska handelsflottan 130 fartyg med ett djupgående vid

full last av 6.5 meter eller mer, 33 fartyg med ett djupgående av 8 meter eller mer och 4 fartyg med större djupgående än 9 meter. En sådan led torde ock för marinen bliva av stor betydelse. Då lotsstyrelsen saknade möjlighet att företaga en dylik farledsundersökning, borde undersökningen, därest Kungl. Maj:t funne densamma böra komma till stånd, uppdragas åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilken enligt vad lotsstyrelsen inhämtat vore redo att omedelbart igångsätta undersökningen.

I anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 17 november 1939 åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att undersöka olika möjligheter att på betryggande läge inom svenskt territorialvatten få till stånd en farled med av lotsstyrelsen föreslaget djup från Östersjön till Flintrännan i Öresund.

Med skrivelse den 4 december 1939 överlämnade *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* tre alternativa förslag till anordnande av en farled inom tremilsgränsen förbi Falsterborev upp till Flintrännan.

Alternativ I innebär fördjupning i Kogrundsrännan och runt Falsterborev, alternativ II farled mellan Falsterbo udde och Måkläppen samt alternativ III farled genom Falsterbonäset.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av chefen för marinen, länsstyrelsen i Malmöhus län, statens transportkommission, kommerskollegium och statens sjöfartsnämnd. Vid kommerskollegii utlåtande äro fogade av kollegium inhämtade yttranden från Sveriges redareförening, Stockholms rederiförening, Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund. Vidare hava handels- och sjöfartsnämnden i Stockholm samt svenska trävaruexportföreningen inkommit en var med en skrivelse i ämnet.

Samtliga förenämnda myndigheter och sammanslutningar tillstyrka anordnande av en farled enligt det med alternativ III betecknade förslaget och med ett djup av 7.3 meter.

Genom beslut den 8 december 1939 uppdrog Kungl. Maj:t åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att, i den utsträckning för ändamålet tillgängliga medel därtill försloge, verkställa upprensning av farleden runt Falsterborev samt i Kogrundsrännan. För täckande av kostnaderna för ifrågavarande arbeten ställdes till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av 125,000 kronor från det å förskottsstat för försvarsväsendet m. m. under sjunde huvudtiteln uppförda förskottsanslaget till Allmänna utgifter för försvarsberedskap: Engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m.

Genom beslut den 22 december 1939 har Kungl. Maj:t uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att vidtaga åtgärder för anordnande skyndsammast möjligt av en farled enligt styrelsens såsom alternativ III betecknade förslag. Samtidigt har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret att till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för täckande av kostnaderna för uppdragets fullgörande, efter rekvisition i mån av behov, utbetala tillsvdare högst 2,000,000 kronor från förut omförmälda under sjunde huvudtiteln uppförda förskottsanslag till Allmänna utgifter för försvarsberedskap: Engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m.

Frågan om farledens anordnande samt därmed förenade ersättnings- och andra spörsmål äro för närvarande, i enlighet med bestämmelserna i vattenlagen, föremål för prövning vid Söderbygdens vattendomstol.

Sedan — med ledning bland annat av vid vattendomstolen framkomna ersättningsanspråk — närmare beräkningar rörande de med farledens iordningställande enligt alternativ III förbundna kostnaderna kunnat verkställas, har inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnbyrå utarbetats en sammanställning av kostnaderna, vilka beräknats till 13,650,000 kronor.

Farleden genom Kalmarsund.

I skrivelse den 12 december 1939 har *chefen för försvarsstaben* — i samråd med *chefen för marinen* — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte överväga vidtagande av åtgärder för fördjupande av Kalmarsundsgränsen till ett djup av 8 meter vid medelvatten.

Vid *chefens* för försvarsstaben skrivelse är fogad en inom *väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnbyrå* upprättad promemoria av den 20 november 1939 rörande det med en fördjupning av farleden genom Kalmarsund förenade arbetet och därav föranledda kostnader vid olika alternativ, nämligen för uppnående av ett djup under medelvattenytan av dels 7.6 meter, dels 8.0 meter. Enligt promemorian skulle kostnaderna uppgå för ernående av ett djup av 7.6 meter till 2,400,000 kronor och för ett djup av 8.0 meter till 3,325,000 kronor. Härtill kommer kostnad för erforderlig utprickning och fyrbelysning.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av lotsstyrelsen, statens transportkommission, kommerskollegium och statens sjöfartsnämnd. Vid kommerskollegii utlåtande äro fogade av kollegium inhämtade yttranden från Sveriges redareförening, Stockholms rederiförening, Sveriges allmänna exportförening och Sveriges industriförbund.

Samtliga förenämnda myndigheter och sammanslutningar tillstyrka åtgärder för fördjupning av farleden.

Sedan lotsstyrelsen föreslagit, att farleden borde erhålla en i förhållande till hamnbyråns förslag något avvikande sträckning, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med skrivelse den 30 januari 1940 framlagt nytt förslag, enligt vilket kostnaden beräknats till 2,700,000 kronor vid ett farledsdjup av 7.6 meter och till 4,000,000 kronor vid ett farledsdjup av 8 meter.

På framställning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har Kungl. Maj:t den 16 februari 1940 för undersökningar och projekteringsarbeten avseende fördjupning av Kalmarsundsfarleden ställt till styrelsens förfogande ett belopp av högst 3,000 kronor från det tidigare omnämnda förskottsanslaget under sjunde huvudtiteln till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m.

I skrivelse den 14 mars 1940 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat, att hittills utförda undersökningar beträffande sistnämnda farled givit

vid handen, att de av styrelsen i dess senaste förslag angivna kostnaderna ej komme att överskridas. Någon anledning till minskning av samma kostnader förelåge emellertid ej. Styrelsen, som förordade det större farledsdjupet, beräknade att det därmed förenade muddringsarbetet kunde utföras under loppet av innevarande år.

Départementschefen har för egen del i ärendet anfört följande.

De svårigheter, med vilka sjöfarten under nuvarande omständigheter har att kämpa, motivera att åtgärder vidtagas, vilka under vanliga förhållanden icke skulle ifrågasättas. Det är för vårt land ett intresse av synnerlig vikt, att våra transportmöjligheter till sjöss längs rikets kuster bevaras. Dessa sjötransporter måste i rådande läge äga rum innanför den s. k. tremilsgränsen. De farleder, som härvid måste anlitas, medgiva icke i sitt nuvarande tillstånd framförandet av mera djupgående fartyg. Det hinder, som härigenom orsakas, är avsevärt. Omlastningar och tidsförluster bliva sålunda i många fall oundvikliga. I andra fall kan på grund av fartygens storlek anlitaandet av farleden helt omöjliggöras. Det är utomordentligt angeläget icke blott för sjöfarten utan för samhället i dess helhet, att de största ansträngningar göras för att övervinna dessa svårigheter.

Anförda synpunkter ligga till grund för de förslag till åtgärder för fördjupning av farleden dels vid Falsterbo från Östersjön upp till Flintränan, dels ock genom Kalmarsund, för vilka redogörelse lämnats i det föregående. Såsom därav framgår äro de föreslagna åtgärderna förenade med betydande kostnader. Vad farleden vid Falsterbo beträffar föreligga, på sätt förut angivits, tre olika förslag till frågans lösning, betecknade såsom alternativ I, II och III. Utredningen torde visa, att av dessa förslag allenast alternativ III kan ifrågakomma till genomförande; de i ärendet angivna yttrandena utmynna också samtliga i tillstyrkande härav. Utan att bortse från de olägenheter, vilka helt naturligt måste tillskyndas vissa ortsintressen genom åtgärder av så i flera avseenden ingripande art som de, vilka ifrågavarande förslag innebär, har jag i förhandenvarande läge, med hänsyn till de stora allmänna intressen, som här stå på spel, ansett mig böra i likhet med de hörda myndigheterna och sammanslutningarna förordade en lösning av spörsmålet enligt detta alternativ. De fördelar, som härigenom skulle vinnas under nuvarande förhållanden, synas mig vara av den storleksordning, att de motivera åtgärdernas genomförande även om det finnes anledning räkna med att farleden i fredstid blir utan större betydelse. På sätt jag tidigare anfört har Kungl. Maj:t intagit samma ståndpunkt samt genom beslut den 22 december 1939 tills vidare till bestridande av kostnaderna för Falsterbofarledens ordnande enligt alternativ III ställt till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande ett belopp av 2,000,000 kronor från sjunde huvudtitelns förskottsanslag till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m. Genom nämnda beslut har ställning icke tagits till frågan om vilket djup, farleden borde erhålla; ej heller vissa andra på de slutliga kostnaderna för företaget inverkan de spörsmål hava därigenom blivit avgjorda. Det anvisade beloppet har emellertid ansetts vara tillräckligt för att möjliggöra arbetets igångsättande och bedrivande tills vidare i avvaktan på närmare besked i dessa punkter. Vad angår farleden genom Kalmarsund har hittills icke annat åtgjorts än att, såsom tidigare nämnts, Kungl. Maj:t för möjliggörande av vissa bottenundersökningar ställt till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande 3,000 kronor att utgå från nyss omfördälda förskottsanslag.

Av kommerskollegii utlåtande rörande Falsterbofarleden framgår den inverkan, som olika minimidjup hava på handelsflottans möjligheter att begagna sig av samma farled. De fördelar, som ur denna synpunkt vinnas genom att farleden utbygges till det av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna största djupet, eller 7.3 meter under medelvattenytan, torde överväga de nackdelar, förslaget innebär i form av ökad kostnad och tidsutdräkt. Ett djup av 7.3 meter är även ur militära synpunkter att föredraga. Jag tillstyrker därför detta förslag. Enligt vad jag inhämtat torde kunna beräknas att, därest ej något oförutsett inträffar, farleden under första hälften av oktober 1940 skall vara i sådant skick, att den kan upplåtas för trafik; fullt färdigställd beräknas farleden bliva i början av december detta år.

Av kostnaderna för den föreslagna Falsterbofarleden belöper det största beloppet å muddringsarbetet. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens undersökningar visa, att denna kostnad kan antagas uppgå till 9,400,000 kronor. Härtill komma emellertid icke oväsentliga ytterligare utgifter, i senaste, den 7 mars 1940 dagteknade kostnadsberäkning upptagna till sammanlagt 4,250,000 kronor. Tillhoppa beräknas de med Falsterbofarledens iordningställande förbundna kostnaderna sålunda uppgå till 13,650,000 kronor.

Nyssnämnda kostnadsberäkningar kunna icke betraktas såsom slutgiltiga. Sålunda förutsätter det för muddringsarbetena upptagna beloppet bland annat, att kolbehovet — beräknat till sammanlagt cirka 20,000 ton — blir tillgodosett för en kostnad av 50 kronor för ton; ändras kolpriset, stiger eller sjunker muddringskostnaden. Vidare må särskilt framhållas, att ersättningarna till sakägare för skada och intrång m. m. ännu icke blivit fastställda. Det förefaller, som om de härutinnan beräknade ersättningsbeloppen — åtminstone i vissa fall — upptagits förhållandevis högt; möjligheter till jämkningar nedåt synas icke utesluta.

Av den tidigare redogörelsen framgår, att frågan om upprätthållandet av kommunikationerna mellan de å ömse sidor om farleden belägna områdena kan lösas på ett sätt som förefaller fullt tillfredsställande. En kombinerad landsvägs- och järnvägsbro med klaffspann avses således skola anordnas för rimlig kostnad — 803,000 kronor, vartill komma vissa utgifter för vägomläggning m. m., beräknade till 197,000 kronor — samt med ringa tidsutdräkt. Broanläggningen torde, enligt vad som uppgivits, kunna genomföras i sådan ordning, att något avbrott eller hinder i trafiken praktiskt taget icke behöver uppkomma.

Falsterboledens underhåll och drift torde komma att föranleda vissa kostnader, vilkas storlek icke kan för närvarande beräknas. Det torde ankomma på väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att svara för vidtagandet av de åtgärder, som i berörda hänseenden bliva erforderliga. Särskild medelsanvisning för bestridande av ifrågavarande kostnader synes icke nu påkallad.

Ehuru såsom förut framhållits, åtskilliga osäkerhetsmoment vidlåda de framlagda kostnadsberäkningarna torde desamma dock kunna läggas till grund för bedömande av det erforderliga anslagsbehovet. I syfte att under alla förhållanden säkerställa arbetet synes det emellertid önskvärt, att den beräknade slutsumman, 13,650,000 kronor, höjes med förslagsvis 10 procent. För bestridande av de med Falsterbofarledens anordnande förbundna kostnaderna torde alltså böra avses ett belopp av i runt tal 15,000,000 kronor.

Beträffande farleden genom Kalmarsund torde för närvarande det minsta djupet i sundet vid medelvattenstånd vara 6.4 meter. Fartyg med det större djupgående, som en till 7.3 meter utbyggd farled vid Falsterbo medgiver, kunna alltså ej med full last passera Kalmarsund; ej heller kunna sådana fartyg passera inom tremilsgränsen runt Ölands södra udde. Liknande skäl

som de vilka motivera anordnandet av Falsterbofarleden tala därför för att anstalter träffas jämväl för fördjupning av Kalmarsundsfarleden. Vad angår farledens sträckning torde densamma med hänsyn till vad lotsstyrelsen erinrat böra dragas på sätt framgår av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens senaste förslag — den 30 januari 1940 — i ämnet. Förslaget angiver två möjligheter, avseende den ena ett djup av 7.6 meter för en beräknad kostnad av 2,700,000 kronor samt den andra ett djup av 8 meter för en kostnad av 4,000,000 kronor. Såväl chefen för försvarsstaben som kommerskollegium och statens sjöfartsnämnd förorda det senare alternativet. De skäl, som härvid anförts, finner jag bärande. För sjöfarten på ost- och sydkusterna torde genomförandet av detta alternativ bli på stort värde, oavsett det något lägre djupet i farleden vid Falsterbo. Jag tillstyrker alltså, att åtgärder vidtagas för fördjupning av Kalmarsundsfarleden enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag till 8 meter under medelvattenytan. Man torde kunna räkna med att, om farleden anordnas med detta djup, den kommer att bli av betydelse för sjöfarten även i fredstid.

De totala kostnaderna för ifrågavarande farleder vid Falsterbo och genom Kalmarsund skulle sålunda kunna beräknas uppgå till i runt tal (15,000,000 + 4,000,000 =) 19,000,000 kronor. Beloppet torde böra upptagas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår samt anvisas såsom reservationsanslag under tionde huvudtiteln. Från anslaget torde böra beredas ersättning åt det under sjunde huvudtiteln upptagna förskottsanslaget till engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m. med belopp motsvarande vad som från sistnämnda anslag tagits i anspråk för samma farleder, enligt tidigare beslut av Kungl. Maj:t sammanlagt högst (125,000 + 2,000,000 + 3,000 =) 2,128,000 kronor.

De förhållanden, som inträffat sedan den föreliggande propositionen framlades för riksdagen, hava hos utskottet framkallat viss tveksamhet rörande lämpligheten att numera fullfölja den framlagda planen på en kanal genom Falsterbonäset. Å andra sidan bör emellertid framhållas att, enligt vad utskottet under hand inhämtat, icke oväsentliga kostnader redan nedlagts i företaget, varför ett inställande av kanalbygget skulle komma att medföra förluster för statsverket. Det vill därför synas utskottet lämpligast, att Kungl. Maj:t får fria händer att bedöma hur i frågans nuvarande läge bör förfaras. Med uttalande av denna sin uppfattning tillstyrker utskottet, att de av Kungl. Maj:t äskade medlen för Falsterboledens anordnande nu ställas till Kungl. Maj:ts förfogande. Av det anförda följer att utskottet avstyrker den föreliggande motionen.

Vad härefter angår frågan om fördjupning av Kalmarsundsfarleden har utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag härutinnan och tillstyrker följaktligen att för ändamålet anvisas det äskade beloppet av 4,000,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 252, till Anordnande av vissa far-

Utskottet.

leder å tilläggsstat II under tionde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 19,000,000 kronor.

Stockholm den 4 juni 1940.

På statsutskottets vägnar:

PER GUSTAFSSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 201.

Reservation

av herr J. Nilsson i Malmö.
